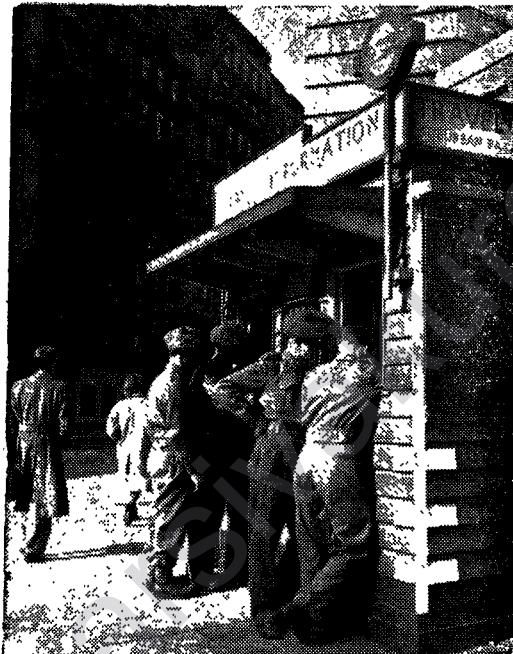

SAL 2
HEJMAR 14
ŞEMBİ
1 GULAN 1943

RONAHÎ

ANNÉE 2
NUMÉRO 14
SAMEDI
1 MAI 1943

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ DE LA REVUE KURDE HAWAR

RÊHESINA LONDRE A BINERDÎN

Di wextê bombarana Londrê de hin rêhesinê binerdîn xerab bû bûn. Hingê hikûmstê li ber stasyonan koşkine istixbaratê çêkiri bûn. Xelk diçûn wan koşkan û li ser reyên ko rêhesin hêj tê re diçûn serwext dibûn. Klîşa me eskerine kenedî şanî dide yên ko li ber koşkeke istixbaratê sekinine.

ÇABXANA TEREQIYÊ
ŞAM — 1943

DI VÊ HEJMARÊ DE

Gur û Rovî	Cirokbêj
Lawik	Stranvan
Boketî heqê min e	Lawût
Xweşxwana çiayî	Osman Sebri
Ew maldarên birçî	Cegerxwîn
Madanê behirê	Smaînê Serhedi
Terşê Şevê	Osman Sebri
Gelawêj	Ronahî
Sérék bi darekî	Osman Sebri
Eleman	Xelîlê Genco
Sehêن zozanan	Qedri-Can
Ziwaca şes saeten	Cemîlê Tacdo
Ordiwa îsvêcî	Qadirê Ferman
Di nav insanxweran de	Hesenê Mistê
Civata bêdeng	Hesen Hisyar

CİROKA KURDMANCI:

GUR Û ROVÎ

Carekê gurek û rovîk, bi hev re bûne heval. Wexteki bi hev re man. Rojekê gur birçî bû; gote rovî go ezê te bixwim. Rovî go: bira, ez û tu ji zû de heval in û me gelek nan û xwê bi hev re xwarine. Gur go qet fêdê nakê ezê te bixwim.

Rovî dêñê xwe dayê fêde nakê, gur dê wî bixwe. Rabû fikiri go ko ez hilekê li gur nekim ez ji destê wî xelas nabim.

Rovî gote gur, go eava çare nîne tu dê min bixwi. Go belê. Rovî go ezê tişteki ji te bixwazim; min divê ko tu wi biki û paşê min bixwi. Go béje. Rovî go ji zû de ye min tirih ne xwariye. Ez hévi dikim tu min bibî na rezekî ko ez têr tirih bixwim. Èdi min bixwe.

Gur go baş e, ezê vê bi te re bikim. Rabûn çûn ber bisenca rezekî. Rovî ji dizanê ko xwediyê rezan çalikan di neqebehên rezan de dikolin. Ji bo ko dehbe bikevin-ê. Rovî ji hate ber neqebea rêt û gote gur, go bira de kereim bike. Çawa ko gur da neqebe, bi sêri ve kete çalê. Hema rovî da qevza û gote gur, go, ma qey te nizani bû ezê belakê ji te re binim.

Gur çav bi rovî ve kirin û keser berdan. Hêj rovî di wê kêtê de ye üigur di wê kulê de, carekê baki xurt rabû û li rovî da û rovî bi sêri ve kire çalê, ser gur. Gur go, wey tu geleki bi xêr hatî.

Rovî gote gur, go niha ko ez te ji û xwe ji ji vê çalê xelas bikim tu ci dibêjî. Gur go, tu ne yê ko mirov bi te ewle bibe; bêje bê tê çawa me xelas biki.

Rovî go pir rehet e. Gur go çawa? Go tu rabe ser lingê xwe ê paş û xwe bispêre diwarê çalê. Ezê bi ser milên te bi hewa kevim. Pişti ko ez derketim ezê destê xwe ji te re dirêj bikim û te derxim. Gur go ev xweş xeber e, lê min jê ne bawer e.

Pişti swind û wadan rovî gur qail kir; baz da ser milên gur û derket derive. Gur go bira de ka min ji derxe. Rovî go bira ez cûm bi xatirê te. Nîha xwediyê rêt dê bê te derxê.

Roviyê gewr hilani û çû. Bû sibeh, xwediyê rêt hat û gur di çalê de kuşt.

STRANA KURDMANCI:

L A W I K

Bihar e, xweş Bihar e
Gundê bavê min hindik e, hezar û hefsed mal e.
Darê di ber de gulixwar*, e,
Dondzê pismam e, ji bili dê û bav e;
Cihê min gorîn bê nîsan e;
Şeva nîvê şevê, were ber deriyê mala bavê min;
Derî venebü nêrdiwanê deyne were xwar e.
Guhê min bi guhar e,
Pozê min bi xizêm e,
Destê min bi hazin e,
Lingê min bi xilkal e.
Bixweşe ser sing û berê min weke marê tiyar e;
Heya milê sibê here serê minarê,
Bav û bîrê min pê bîhesin, wê bén ci hal e, ci hewal e.
Bûbâmala Temir paşayê milî,
Şev yek e diz hezar e
Èvar e, xwey èvar e
Pezê havê te gerane;
Kişîya Serhêd, belekê herfê, ji zozanê jori, ava sar e.
Kuro tu ter û ciwan i, li canê xwe meke;
Roja qiyametê rojekê giran e.
Min kengê, zû bêxi, memikê xwe kiriye bey û bazarê.
Dilê min qapsون، e
Xem û xeyalê min li dinyayê bela hûye;
Semedê çavê reş, bejna zirav li dinyayê mehkûm û
Keça mir aliya,

Şârek ji te re bistinim bi sed û sê osmanîya.
Şara serê te qetiya,
Zerar li canê min e;
Çima ewqa kul û ewqa derd li f Gundîya.
Dilê min ji bajare Mêrdinê,
Ji zozanê Hesenêkê heta Şerevdinê.
Eger baweriya te nîne, bawer naki,
Çek û çolê xwe gîrde;
Were şeva nîvê şevê, min bi çavê serê xwe bibîne.

BOKETİ HEQE MIN E

« Eskerekî Ingiliz ev bend »
« nivisiye û holê dibêje »

Ez dibêjim belki heqê min heye ko
bêjim ez boke me; ji ber talûkeyên ko
min derbaz kirine.

1 — Keştiya ko ez lê siwar bû bûm,
heşt caran kèlek da xwe ko binav be
û ez i té da bûm.

Pêsiya van boblatan di behra spî
da dest pé kir. Ji min mepirsin ko ci
li min qewimiye. Ji ber ko wê şevê ne
dihat bîra mirov ko talûke heye. Hingê
keştiya me di nava qefleyê parastî da
diçû. Me hew dit keştiya me bê hemid
hejiya. Li ser rê û rézikên keştiyan, em
hikîşin ser pişta keştiyê. Hew me dit
keştiya me bûye du kerîyan û binav
dibe. Lê kes ji hevalan ne mir; ji ber ko
cenkeştiya di rex me da em hemî li
ser rûyê, avê rakirin, piştî du rojan em
gihan Ingiltere.

2 — Di rê da berve Maltê: Piştî hef-
tekê disa ez i li ser pişta keştiyekê bar-
kêş bûm û di nav qefleki parastî da diçûm
Maltê, keştiya me çek û cebirxanê şer
dagirti bû. Deh ton ji tiştên ko diteqin
tê da bûn. A rast barekî holê di behra
spî da ne tiştekî çak; lê gelek kirêt e.
Berî em bigehin Maltê bi çend saetan,

noqareke neyar torpilek li keştiya me da.

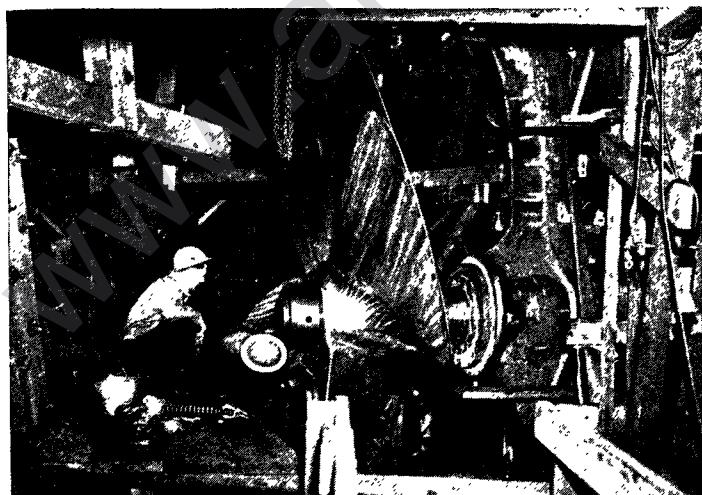
Gelo ma we kesi teqîna erdê û ci-
yayêñ bi şewatbihistiye?! Ya ko min
wê şevê dit, hew dizanim ez ber ve
ezmén hol dibûm. Holbûneke welê kô
bi qasî çend minaran, di nav şewl û
gurika agir da... Hew min çavêñ xwe
vekirin ko di nav pêlêñ hebrê da li ber
xwe didim. Saetek û deh deqîqan ez
holê di nav avê da mam heya kelekek
(Zewreq) xelaskar xwe gihande min û
ez bi derxistim.

Di vê keştiyê da em pêncî mér he-
bûn. 35 mirin, em ên mayî filitîn.

3 — Dema em li Maltê vegerin Cebel-
Tariq, qeflê mi diwazde keştiyên barkêş
bûn û şes cenkeşti ji ji bo parastinê bi
me ra bûn. Bi rê va hin noqarêñ neyar
li me bi der bûn û sê keştiyên me bin
av kirin. Ji van sisêyan bê şik yek keş-
tiya ko ez i té da bûm. Ji ber ko torpîl
li pêsiya keştiyê keti bû; kësa peya bûna
kelekên xelaskar kete me.

4 — Di dawiya bihara 941an da ez
danî bûm ser keştiyekê barkêş e nuh.
Bê serêsi em pê çû bûn emêrika. Di
vegerê da li nizingî İrlandayê noqarekê
torpilek avête qeflê me. Keştiya me sê
caran di dor xwe ra viz bû û hêdi hêdi
binav bû. Ji ber ko keştiyên mayî dûrî
me bûn, heya gihane
ser me ji heftê mérî
ez û şanzde heval
filî-tin û yêñ mayî
binav bûn.

5 — Pîstî vê yekê
bi du rojan disa ez li
keştiyekê siwar bûm
û berê me li rohelata
navin bû. Bi rê va
balafireke elemant
(Ştoka) li me bi
derket û bombe avê-
tine qeflê keştiyan.
Di nava wî qefleyî
da keştiya me bi te-
nê hate hingaftin.
Bomba ko li ser pişta
keştiyê keti, agirê
xwe gihande enbara

DESTEGAHEKE PERWANA VAPORAN

XWEŞXWANA ÇIYAYIKI

« Ji Nûredin Ûsît ra »

Gundê me kiçik bi dar û ber
 Bihna min teng e qet nayê der
 Delalê, her tu daxwaza min;
 Gazinan dikî ji naza min!
 Ez im dilketî ji dil û can,
 Derdên min pir in nayêñ kêt'an..
 Çavén te belek dêmén te sor,
 Dil ji min sotin keziyên mor.

Diçim ser çiyê şikêr û best
 Sfng û beran dil ji min digest
 Bejna te bilind wek spindar,
 Ji heş û mêjû kirim zîvar.
 Lévén te tenik wek belkên gul,
 Livin û ji min girêdan mil..
 Çavén te belek dêmén te sor,
 Dibim xulamê keziyên mor.

Firîm di çiyê min da hêlan
 Bi hezkirna te ji xwe sot can
 Melezîn ji min, ha va me tén;
 Bûme kiriyar bo bisk û dêm.
 Vegre himbezê zerf çavres,
 Mévanê te me şeva te xwes..
 Çavén te belek dêmén te sor,
 Ez im pandiyê keziyên mor.

OSMAN SEBRÎ

çek û posatan. Çarde hevalên min hatine
 kuştin û ez, ji destê xwe bi birin bûm.
 Lé min guh ne didane birinên holé, her
 cavén min li felatê bûn; keşti binav
 bû lê ez filitim,

6 — Li ser vê yekê ez vejerim
 Cebel-Tatriq û li wir li barkêsekê siwar
 bûm û berê me dane Ingilterê. Di Atlantîkê
 da noqareke elemanni barkêşa me
 ber hewa kır. Neh ji hevalên min hatine
 kuştin û ez û ên mayî li ser cenkeştiyekê
 ber bi girava Britanya diçûn. Beri ko
 em bigehin peravên welêt, balasirên
 elemanni xwe gihandine me û em dane ber
 bomban. Cenkeşti binav bû; lê disa mi-
 rinê ez ji bir kirim û di nav xweşan
 da gîhamê reşiyê.

7 — Li ser barkeşke petroli: Di péşîya
 sala 942an da ez da bûm ser barkeşke
 petrolê e mezin. Siwar bûna petroliyan
 di demên rihetiyê da ji ne tişteki çak e.
 Ji ber ko petroli wek hepsê ne. Mirov

EW MALDARÊN BIBÇI

Birçî bûne serê xwe hildane ev cend sal in,
 Kurdên reben li hawîr birçî mane bê mal in.
 Hin dewlemend û térmal û pir-zér û térmal in.
 Lé hin ji wan belangaz û reben û mirdal in.
 Kurdên jor bi ser ên jér de hilwesiyan tev tén
 Xort û gedek û şirmij û keç û pîr û kal in.
 Dewlemendan kodik xistiye nav lingên xwe le
 Guh nadérin belengaz çawa li jor nal-nal in.
 Li alîkî xortên gerdengaz, ser dane qadé
 Hêstir ji çavén belek digindirin namalin.
 Li alîkî dinê zarok û şirmij dişirin
 Ma xewa birçyan çawa tê, hemî mendal in.
 Xuya ye ko kurd dijiminê selekê ne her dem
 Her dem dijiminê selekê ji xwe bê pêrgal in.
 Kes kesi b'xwedînakê lê talanker in bo hev
 Li colê hev dikujin hin Rostem, hin Zal in.
 Dexl û danê me dinya tev da girt lê parsek
 Li ber diwaran reben û gerok û evdal in.
 Herçî maldar in tev bi mal û xwaltîk û xwal in.
 Lé herçî bê mal in ji xwe, bê xwaltîk û xwal in.
 Herkes bi zanîn bûne xwedî tang û top û cêş
 Lé em parsek û reben bi xencer û kopal in.
 Sal û qîmasê me dijimin girtine lewra em
 Li cihan desteng û tazi mane, bê pertal in.
 Cegerxwin xemhilgir e li ser we dinâl tim
 Mal nine lê xem bi ser dile wî de qerpol in.

CEGERXWIN

bi dileki rihet nikare eigarê bikêse. Ji
 vê pê ve siwarê barkêşen petroli her
 dem mehkûmê şewat û binav bûnê ne.
 Çiko balaşir û noqar tim çaven xwe
 berdidine wan.

Rojekê di behira Atlantîkê da keştiya
 me di nav qefleki parastî da diçû.
 Noqareke neyar torpîlek berda qefle. Ne
 hewcîye ko bêjîm; divê hûn zani, bin ko
 li keştiya min ket. Hew, min dit ko ez di
 nava pêlén agir da li ber xwe didim.
 Barê keştiyê ko zêtgaz bû li rûyê behrê
 belav bû bû. Bi qasi çarsed metir gurika
 agir li rûyê behrê radibûn. Bi sed renc
 û dijwari, li ser perçek texte min xwe
 gihande reşiyê. Lé vê car ez geleki wes-
 tiyam, heyâ ko min xwe bi hevalan da
 nasin. Ji ber ko ser û çavén min tev da
 şewîti bûn.

Bi ser van boblatan da, ma ne heja ye
 ko ez bêjîm « bokeli heqê min e?.. »

LAWÛT

MADENÊ KO JI AVA BEHIRÊ DERTÊT

Zêr û ziv, hesin, folâ tev de maden in û madeyin hişk in û hemi ji zikê erdê der-tê. Madeyek heye jê re mengenêzyom dibéjin. Ev ji mîna madenê din hişk e, ew ji di zikê erdê de peyda dibe. Lê niho emêrîkani vi madeyî ji ava behirê derdixînî.

Beriya vi şerî, wek gelek madeyên din, xelkê ewçend guh ne dida mengenêzyom. Lê dişti şerî mengenêzyom ehemîyeteke mezin girtiye. Ji ber ko vî madeyî xewasine xweser hene.

Mengenêzyom ji hemî madanen sivîktir e. Ji milê din ev maden gava tête hûr kirin û dibe toz, dibe sotebar yanî tête sotin. Sotebariya wî gelek bi lez e. Li hewayê tête sotin û riviniyeke spîheşin jê diçe û agirê wî bi avê nayete veküstün. Riviniya wî ewçend xurt e ko çav li ber wî didelin û mirov nema dikare lê fedkire.

Heta niho ji ber sivikahiyê elûminyom di çekirina bala-firan de bi kér dihat. Lê mengenêzyom jê ji derket. Ji ber ko 81 kilo mengenêzyom şûna 121 kilo elûminyom digire. Ji lewre heçi balafrîn ko hin perçeyen wê li şûna elûminyom ji mengenêzyom hatine çêkirin, ji giraniya xwe 160 kiloyî kêm dike. 160 kilo giraniya du peyayen navîn an giraniya evçend hacet û cebirkane ye. Ji bo balafrîke herbi ev mixdar tişteki mihim e. Mese'a refeki balafrîn ji deli balafrîn bi-hevketi û yê ko benzîne dibe qada şer di saya mangenêzyom de 1600 kilo bêtir dikare bar bike.

Emêrîkaniyan gava ev nescice dit zora xwe da vî maden. Di sala 1939an de mengenêzyom Emêrikê 4500 ton bûn. Di sala 1942an de ev mixdar gîhaşte 56 250 ton. Li gora texmînê isal mengenêzyom Emêrikê wê bigehe 180 000 tonî.

Lê bi ci awayi. Ji alîki di zikê erdê de li vî madenî geriyan û kanine nû vekirin. Lê

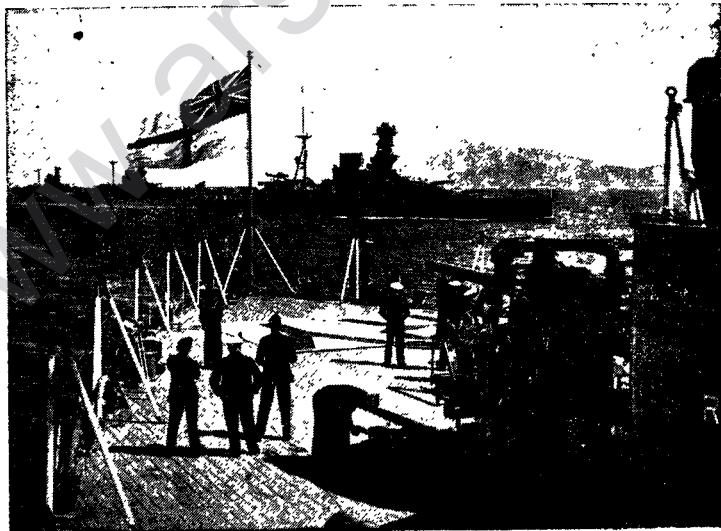
tişte ko ji kanê nû dihate der nikarî bû vî mixdarf bi dest bêxe. Lêbelê zana û kfmi-yager dixeblîn û li vî madenî di madeyîne din de digerîyan.

Dawiyê kimiya geran ew di ava behirê de peyda kirin û li wan xuya kir ko di mêtireke ava behirê de 1275 gram mengenêzyom heye.

Li ser vê yekê li perê be-hirê fabrikeyek çekirin. Ev fabrike li salê 25000 ton mengenêzyom cêdiye. Emêrîkansî li gora mehcetê mixdarê van fabrikan zêde dikin. Ma ava behirê ji naqede.

Bivê nevê heta dawiya vî şerî naqede. Pasê Xwedê kerim e. Lê ava ko mengenêzyomê wi jê hate standin nema bi kér tet. Ji ber ko edî tê de tu maden ne maye. Ji lewre ev av careke din li şûna ko jê hate kişandin nayet berdan. Ji ber vê yekê di wan fabrikan de ji bejê ber bi behirê ve borîne yanzdeh kilometr dirêj çêkirine û ava bekér di wan borîyan re beridîn cihine ji peravan dûr.

SMAÎNÊ SERHEDÎ

STOLEKE INGILIZI DI BEHIRA-SPİ DE XWE KARİ ÉRİŞE DIKE

TERŞE ŞEVÊ

— 1 —

Weki her milet di nav me kurdan da ji pir û hindik efsane û derew bi cih bûne. Ji van derewên han; cin, şeytanqûni û terşê şevê di qorê pêşin da diminin. Ji ber ko hin mirov bi tiştên holê geleki bawer dibin û heya zaro-kên xwe ji pê ditirşin; me dil heye ko di wi wari da pir, hindik ramana xwe bêjin. Min hêvi geleki mezin e ko, herçî kesen van nivisanan bixwinin, édi bi tiştên holê bawer nebin.

Bi vê gotinê bila hinek, me bi inkariya cinan ilham nekin. Maşîr ko quran dibêje cin hene, em nabêjin ko cin nînin. Lê bi qasi ko em bi rebiriya cinan bawermend bin ji ne dilxapi ne. Cinêن ko quran dibêje hene, ew cismen letif in. Ne ew bi çavan tene ditin û ne ji tekiliya wan bi me heye. Bi tenê min divê xwendevanen xwe serwesti bikim ko, çirokên di vi wari da hatine gotin ji rûkf derew in û tu binati ji wan ra nine.

Beri her tiştî ya ko li min qewimiye de bi ser û berê wê va bêjîm û paşê yêن ko min ji camérân bîhistine ji yek bi yek, hejmar bi hejmar di Hawarê da belay bikim.

Di dema qewimina şolên holê da heke mirov netirse û hinekti xwe ragire, wê di dawiyê da agahi rastiyê bibe; lê tîrsa malkambax pîr çaran camérân şaq dike û nahêle ko serwexti rastiyê bibin. Dema di haleten holê da mirov rasti ne nasi, ji tîrsê derew tene pê. Derew ji ne vir da wê da, derewên bi qoç û hoç...

Di sala 1924an da min hevde sal ji emrê xwe qedandi bû û pê kiri bû hejdehan. Weke her sal, min bênderên cotkar û milêbayên xwe bi xwe radikirin. Wê rojê diviya bû ez herim ser bênderên xwe ên gundê Xêstûrê. Navbera gundê me Narince û Xêstûrê saet û nivek bû. Ez û serkarê xwe Mihemedê Eşikê li hespén xwe siwar bûn û me beri da Xêstûrê. Wê rojê û roja dûrte me dawiya bênderan bi dest xwe xist. Du xerbendeyan ji bi çar hêstiran zad li ser bênderan dikigandine gundê me. Roja didowan bi avarê ra şolê me qedi û cibê ko em tevi xerbendeyê barkêş biçûna mal; li ser bergera gundiyan ji bo xwarina şivê em li Xêstûrê man.

Piştî ko me şiv xwar, em siwar bûn û bi ré ketin. Em giha bûn nive ré ko, me dengê zengilan û çargaviya lingén hêstiran bîhist; lê çargaviyeye geleki bêhemd. Hîngé ez û Mihemed ji bo sekinandina hêstiran di devê ré da peya bûn. Hêstir bi kûrani direvin; ewçend ko, mirov hezra kesi li ser pişla wan ne dikir.

GELAWÊJ

GOVAREKİ EDEBÎ Û SEQAPÎ MANGÎ KURDİ YE

Jimare 1 Sal-4 Kanûni dewem 1943

LEM JMARE DA:

Gelawêj li sali çwaremya	Elaedîn Secadi
Newruz	Emin Zeki beg
Dêmîni Gwêje	Piremerd'
Derd û endiseyi komel	F. Hüsyar
Cêxrafayî Kurdistanî Iraq	Mistefa Nîmetîlah
Tefsiri Quran	Sêx Mihemedê Xal
İdwani Gelawêj	Yûnis Reuf
Emîr Xeyam	Evdilmîhsin Hüsyar
Ceki kon û taze	F. Mihemed
Kezey bay şemal	Nûri S.
Ciroki jname	Tewfîq Wehbî beg
Kelelâyî ferhengî kurdi	We hendî basî xoşîr exöñinewe

Bi vê hejmarê Gulavêj sala xwe a siseyan diqedine û pê li a çaran dike.

Di van sê salan de Gulavêj di warênen zanînê de xebateke zor xebitiye û rexma her diswariyê di derketinê de dom kir û xizmetine mezin gîhanîdiye edebiyata me.

Gava mirov li nivisara gerlînendeyê wê, mirza Elaedin Secadi, dixuye Gulavêj ji ber dirhay gelek zehmet kîşândiye û heye ko iro ji ji ber vê yekê zehmetê dikisiye.

Qedera hemi kovar û rojnameyên kurdî heta niho ev bû. Lê diviya bû Gulavêj ji vê qederê bîhata awartin. Ji ber ko Gulavêj di welateki wêlê de dertêt ko tê de milyonek kurd heye û di wê yek milyonê de bi hezaran xwendê hene.

Em ji hevala xwe re emireki dirêj û miwefeqiyetine mezin hêvi dikin.

Di nizikbûna hêstiran dà, di pê ra bi lê barandina keviran me hêstir dane sekinandin. Osoyê xerbende li ser pişta hêstira pêşin hişk û biring bû bû. Çiqas me deng lê dikir, bê feyde bû, li mî venedigerand. Dawi me Oso li ser pişta hêstî dani. Pel pel li çavêne me dinêri û zmanê wi ne digeriya. Min cigarek vêxist û dayê. Pişti çend gep düyê xurt, zmanê Oso bi ger ket; lê gotin bi temami ji dêv bi dernedikelin. Di pê piisine dûr û dirêj ra, bi tenê me ev gotin jê bîhistin.

— Min ter.. şe şe.. şe.. vê dl.

— Te li kû û çito di?

— Di.. di hew.. şo.. yê ziya.. reta Dar.. girê da... f spi bû... seri li ber ez.. ma... nan bû. Dargir navê goristana gundê me Narince

ye. Darén geleki mezin û kevin di wé goristané da hene ko bi şev geleki bi suhin û tirs e.

Oso, ji çend salan da di xizmeta min da bû, min rojekê ji rojan derew jê ne ditî bûn. Ji lewre ez bi rastiya wi bawer bûm, lê ne bi terşê şevê. Me Oso bi rê kir û em ji ber ve mal hatin.

Çığas ko di biçûkî da ez bi navê terşê şevê hati bûm tırsandin ji, diviya bû me serek lê bidana. Dema em gihêştin tala hewşoyê ziyaretê, me herdûyan tisîng li her xwe rakirin û berik ajotine dêv. Me xwe gihande ber hêwşo ji, hin tu tişt ne diyar bû. Herweki ez çavên xwe veqelêşim, mi çak dinêri. Pênc saniye derbaz ne bû bûn ko, terşê şevê, herweki Oso goti xewini; lê neğbi bilindiya minarekê, bi tene bi bilindiya zilamekî dirêj...

Serê mihina min giha bû ser diwarê hewşo. Gava terş rabû devê tisîngê digehêste pisirê. Bê ko kêsê ji xwe derbaz kim, min berê tisîngê da qesingê. Sed xêra Xwedê, beri ko lingê tisîngê bikişinim kaztin pê ket.

Dema deng pê ket, min terşê şevê nas kiri bû. Ji şerman destêr min bi ber min da hatine berdan, tu nema ko tisîng di dest min da bikeve. Ji ber ko dengê hafî min, dengê seyekti bû. Pişti ko min sed lanet li Oso xwend, em hatin mal.

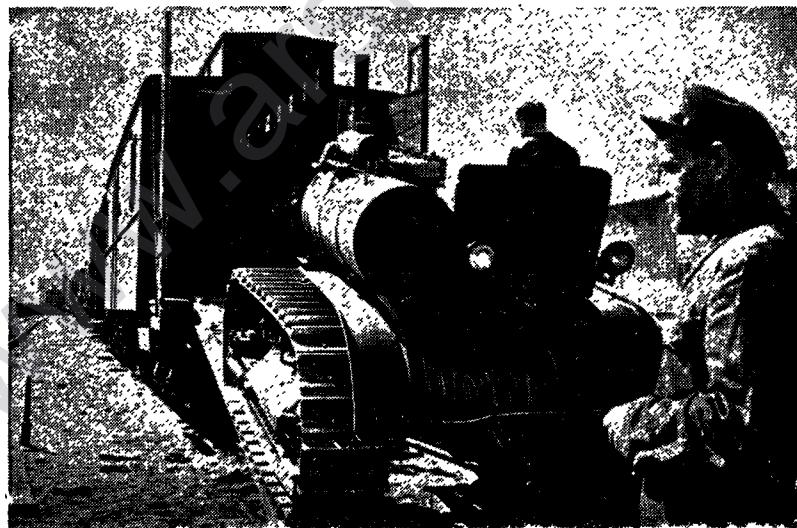
Gundi li odê rûnişti bûn. Gava me bi serbatiya Oso û kaztina sê ji wan ra got, bîniga em ji xelkê gund serwexti rastiyê bûn.

Wê rojê seyekî biyani û mezin hatiyê nava gund. Zarokên gund tevl san lê gihane hev. Ewçend zarokan lê daye û sehan vegewixandiye ko hal tê ne hiştine. Dema ji destê zarokan fliliye, di ber sêncen rezañ ra xwe avêtiye hewşoyê ziyareta goristanê. Ji ber ko ji hêla goristanê ya din pez di mëxel da bû û seyine geleki no li cem bûn, seyekî biyani nema dikare tê va derbaz he. Ji ber vê yekê, xwe avêtiye hêwşo; heyâ, ko pez ji mëkel rabe û ew ji berê xwe bide cîheki.

Çaxa Oso tê, ji ber ko haya wi ji tiştekî nine; ji bo xwendina fatihê li ber hêwşo disekine. Se ji di hêwşo da dengê çeq û reqâ lingê hêstiran dibihise û xwe datine. Gava Oso ji bo xwendina fatihê disekine, se di me-raqê da dinîne û dixwaze serê xwe hilde, ka ew çeq û req kû da çû. Oso ji hingê çavên xwe berdane nava hewşo. Dema se destêr xwe dide ser diwêr û serê xwe bilindî dike, Oso ditirse û seyê bi dirêjiya peyaki bi bilindiya minarekê an hin bilintir dibine.

Ev e terşê şevê yê Oso jê tîrsi bû. Xwedê hez bike di hejmara tê da ezê çiroka İwramê dirêj binivisim.

OSMAN SEBRÎ

TRÊNEKE SIBÉRYAYË. ÜRIS LI VAN TRÊNAN JI FABRİKÊN ROHELÊ TANG Û HER TEXLÎT HACETÊN CENGÊ SIWAR DIKIN Û WAN DITİNIN QADA ŞERÊ ELEMANAN

ŞEREK BI DAREKİ

Herweki ji hemiyan ra nas e, sér li welaté kurdan-peyda nabin. Lé car-caran ji hêla Erebitanê yek-yek riya xwe şas dikin û ber ve welaté kurdan tén. Ev sérén şas bayî di Kurdistanê da bi rojan dijin, ne bi sal û mehan.. Pir mikûn e ko berti bi cih bûna Kurdan di kurdistanê da, sér hebûne. Ji xwe çirok û meselokên kurdan ji wê texminê ji mirov ra çedîkin. Lé çi fêde ko herweki kurdan gotiye: « seré du beranan di beroşekê da nakele » kurd û sér ji di erdeki da najin. It ber vê yekê ye ko sér li welaté kurdan peyda nabin û yêñ ko bi tê şâşkirinê diçinê ji zûka têne kuştin.

Di sala 1930 i da li Barzan, min rehmetî şex Evdirehmanê garisi nas kiri bû û sereki direj bi rehmetti ra bû bûm heval. Di nav çirok û meselokên ko ji min ra goti da, çiroka sereki heye ko héjeyi gotinê ye. Di vê çirokê da ji méraniyê pirtir nefsiyete kurdan bi sei û berê xwe va xweya dike ko ezê vi ali, di dawiya bêndê da serpilki binivisim. Şexê garisi got:

VAPOREKE EMERİKANI LI SER TAXOKÊ

« Di dema Bedir-Xan begl da şereki riya xwe şas kiri bû û bati bû dora Cizirê. Duşê caran li ser riyan pez û dewar kuşlu bû, Gava Bedir-Xan beg pê hesiya, birek siwar git û derkete rawa şer. Ji ber ko şer dernameye pêşberi qewetên ji hikmê xwe zêdetir, Bedir-Xan begl şer bi ci ne kir. Pişti ko hêviya xwe ji ditina wi hîrî, di vegera mal da, holê delal dane ban kirin: Ki ko şer bikuje mirê Botan dé wi perû bike.

Wê rojê, ji bo peydakirina meclîyekî (dayîna mir) koçereki garisi dihat Cizirê. Mérîkê koçer i bê çek bû; lê darekî zexm i bi dest da bû. Dema digîhe érdima ko şer lê, di nişka va direndeyeki xurt li pêş xwe dibine. Berti ko şer xwe havêje ser wi, koçerê camêr darê xwe di navçava şer da lêdixe. Şerê reben weklî rövîklî li ber lingê koçer bêcän dikeve erdiê.

Pîşti kuştina şer, tiştek tê bira mérîkê koçer. Ew tiş ji, ko direndeyê kuşti seyê mir be.. Li ser vê texminê, ji ho ko gewriya xwe nede dest peyayêñ mir; berti bîstekê ji wê érdimê bi dûr dikeve û diçe Cizirê,

Di pê koçer ra, botiyekî şareza di wî cih ra derbas dike. Gava şer bêcan li erdê ramedyayı dibihe, devê tifinga xwe dide bin guhê şerê bêcan û diteqine. Paşô cendekê şer li kerê dike û tine Birca-belekî nik mir.

Gava çavén xulaman bi cendekê şer dikeve, zûka haya mir dikin. Mfr ji bo perûkîrinê mérîk dixwaze nik xwe. Dema çav bi mérîk dikeve û bin pîra jê dike dizanê ko mérîk şer ne kuştîye. « Di wê navberê da, xulam ji haya mir dikin ko birîna şer hi xwin ne bûye. Li ser wê yekê, mir careke din delalan di le ban kirin; he ka yê şer kuşî klî ye.

Di wê navberê da mérîkê koçer çiroka xwe û dirende ji yekî dikançi ra dibêje û texmina xwe ya ko seyê mir hesibandiye jê ra bi ser va zêde dike. Di wê demê da ye ko dengê delal dikeve guhên wan. Hinga dikançi ji koçer dipirse, ka seyê mir ê ko kuşî lî qawa bûye. Gava koçer jê ra salix dide, dikançi tê dighê û dibêje: yê te kuşî ne seyê mir e, ew şer e. De zû rabe here cem mir û peruya xwe bistine.

Mêrikê koçer tê pêş Birca-belek û cendekê dîrende dibine û ji yên dora xwe ra dibêje: Heke ne ev birina li serê şer bûna, min dikari bû bêjim ko min ew bi vi dari kuşt.

Xulaman gotinên mêtîrîkê koçer gîhandine mir. Dema koçer birin pêşberî mir û mir dit mêtîrîkê koçer çiqası zexm e, hinekti baweri jê ra çêbû ko ew mîrov dikare sêrekî bi dareki bikuje. Li ser wê, ev axaftin di navbera wan da çedibe.

Mir — kuro te ev şer kuşt?

Koçer — Ezbeni heke ne ev birina li seri bûna, min dê bigota erê min kuşt.

Mir — De bêje, ka te çawan kuşt?..

Koçer — Ezbeni, herweki tu şer bi û ez ji ez bim, gava xwest xwe bavêje ser min, min va darê xwe holê rakir û di navçava wi da lê da (hing eger xulaman destê koçer ne girti bûna, ne dûr bû ko di navçava mir da ji danina).

Hinga mir got: Erê camêr te ev şera kuştiye. De bêje, ka ci dixwazi ez bidime te.

Koçer — Ezbeni, bi saya serê mir tiştekî min i kêm tine. Bi tenê ez hewceyi mecidiyeki me, ko ew ji ji bo bereykerê dayina mir e.

Mir — Koçerê min, ji iro bi sun da nema bereyker dayinê ji te distine. Ji vê pê ve tu ci

dixwazi?

Koçer — Mirim, min tifing heye, min pez û dewar heye û zad û xwarina mia ji heye; ji van péva ji min tiştek navê.

Bedir-Xan begî ci kir, nikari bû tiştekti bi mêtîrîkê koçer bide xwestin. Dawi emîr da xulaman û koçer birin sükê; ji wi û zarokên wi ra gelek cil û kinc kirin û şur û tifingeke bi ziv tamandi ji dan-ê koçer bi rê kirin ».

Ji vê çiroka han qenc xweya dike ko rûye kurdan ji xwestinê pir diêse. Ji vê péva, mêtîrîkê kurd ci mêtîrîniyeke mezin bike, pê dilgir nabe. Çima ko kirina tu tişti ji mêtîrîn ra ecêb nayête ditin. Mafir ko di nav kurdan da ji bo mêtîrîn û mêtîrîniye ev raman heye, « tûya ko mêtîrînikarin nîn e » her tişt û kirin wek-xwe dixwye. Bila ji vê gotina min neyête zanîn ko kurd heqê mêtîrîniye nizanîn. Di vi warî da ramana kurdan ji hîkmetê ne dûr e. Mafir ko mêtîr e; her tişt dikare. Herweki comerdî ji şahan ra nabe pesin; çima ko şah ne comerdî (çikos) nabin. kurd ji welê bê mêtîrîni nabin. Li nav gel û miletén din ji bo mêtîrîniye holê şîr û kitêban dinivisin; lême kurdan; heke ne şexê garisî bûna, ev çîrok ji wenda dibû.

OSMAN SEBRÎ

XAÇA EMERIKANÎ A SOR JI ESKERÊN ŞEREVANÎ RE DIYARIYAN DİŞNE

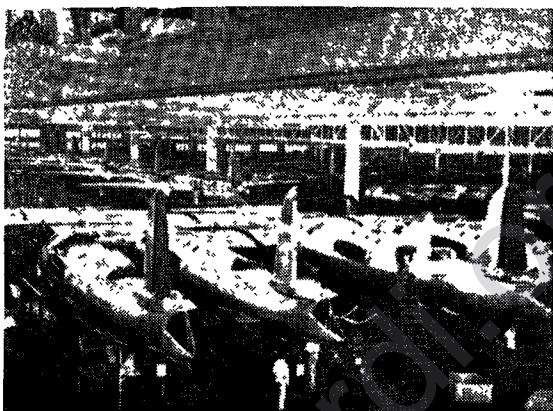
ELEMAN

RO DI CI HALİ DE NE?
WEK HALÈ 1918AN

Vê paşiyé yeki biyani ji ber lepén elemanan xwe xelas kirije û hatiye Londrê. Vi zilamî tiştên ko li Berlinê û li bajarên Bavyerayê û di Rénnaniyê de dîstine ji rojnamevânen Londrê re qise kirine.

Li gora wi zilamî piraniya elemanan ji zefereke tekûz û qehar re nema bawer dikin. Lé dibéjin ko Hitler wê bikare Elemanyayê bigehîne silheke maqûl. Yanf Hitler wê bikare Elemanyayê ji talûka bolséviikan û ji istîlake anglosaksonan xelas bike. Ji lewre û rexma her tiştî manewiyeta elemanan hetanî iro jî qenc dikare bête hesêb. Hitler li nik xelkê xwe hêj bi qedir e. Lé eleman nema bawer dikin — herweki berî du salan bawer dikirin — ko Hitler layixîf ye; heçko texlitek Xwedê ye.

Ewi zilamî çend caran bi elemanan 're di heqê vi seri û dawiya Elemanyayê de da û standiye. Eleman dibéjin: « Hemî qewetên Elemanyayê di keleha Ewropayê de wê bêne hesidandin. Ev keleb nayeze zemt kîrin. Ûris wê bizanîn ko di xizmeta anglosaksonan de bi tenê ew in ko şer dikin û xwîna xwe ji bona wan dirijînin. Ji lewre ewê erîsa xwe bisekinîni û nema qesta roavê bikin. Ji xwe heke ûris dil kîrin ko derbasî xeta ko Hitler daniye, bibin hingê di pêşberê xwe de ne bi tenê Elemanyê û hevalben dên wê, lê hemî Ewropayê dê peyda bikin. Heye ko ûris hevalbendê xwe anglosaksonan ji li ser vê

JI FABRÎKEYÊN EMÊRÎKANÎ YEK YA BALAFIRAN

reyê bibinîn. Ji bêr ko anglosakson naxwazîn Rûsyekê mizefer bibinîn. Ji ber ko ew jî bi talûka sor hesiyane ».

Ji van gotinan dixuye ko elemanen ko imida zeferê winda kîrine bawer dikin ko bi lihevhatinekê — an bi ûris an bi anglosaksonan re — ewê bikarin xwe ji perişanîyê xelas bikin.

Li destpêka Kanûna-paşin bi rê va dikan û destegahêن piçük dihatin girtin. Xwedî û emeleyên wan dikan û destegahan rîdikirin ordiwê an xizmetin din. Zadî elemanan kêm büye. Kûçeyên Berlinê revin in. Xelk ciline qerade li xwe dikin. Jin û mér soline welê bi pê dikin ko pehniya wan ji dar in; texlitek qebqab.

Îcar ev zilam dibêje ko halê elemanan dimîne halê wan yê sala 1918an. Lé manewiyat qêtir e. Ji ber ko di nav xelkê de sivil ne mane û herkes esker e.

Mêrikê me di bombaranen bajarê Kolonyoyê de hazir

büye. Mêrik di vê babetê dê dibêje: « Taxine bajêr hebûn ko bi temamî xerab dibûn. Lé xelk li ber disekine û tehemîl dike. Carekê ez di zérzminekê de bûm. Di nav peyan de' du esker ji hebûn. Ev her du esker bi fzîn hatî bûn Gundê xwe. Di dora me de xanî hildiweşîyan. Dengê bombezîn fêris guhêñ mirov ker dikirin. Di nav xelkê de ji herkesî bêtir wan her du eskeran esebiyetê şanî didan. Ji ber ko ev cara pêşîn bû ko ew diketin zérzeminê. Ez bi xwe ne ewçend râhet bûm. Lé gava min eleman di ezêb de diditîn ez kêfxwes dibûm. Di wê bombaranê de fabrikeke elektrîkê xerab bû bû ».

Tiştên ko mîrikê me di Elemanyayê de dîstine ev in. Lé bêtî wi ji eskere ye ko eleman bi xwe ji bîr dibine ko ev şer winda kîrine û Hitler nema dikare vi berî bibe serif.

XELîLÊ GENCO

SEHÊN ZOZANAN

Nêçîrvanê Hawarê û çiroka sehê wî ani
birâ min: Sehê zozanan.

Çiroka sehê zozanan ne derew e û ne tiştekf
xeyalî ye. Min, bi çavê xwe ne dîtiye, lê min
bi guhê xwe bîhistîye. Yê ko ji min re gotiye
ne merivekî tenê ye, dido ne.. yek jê, ji Zibdanê
Salih begê Remedan e.. ye din ji, ji eşrafê
Quneterê Dawid efendiye.. Min ji her diwan
jî wisan bîhist:

Ji berê de, ji Kurdistanê pez tê Sûriyê,
Felestînê û carina diçe hetâ Misrê ji.. Pezen
Kurdistanê li bazarêن van welatan pir meqbûl e..
Jê re pezê mor dibêjin..

Carekê, tacirekî, ji dora Erziromê pezê xwe
aniye Sûriyê û qederekî li Zibdanê maye.
Zivastan pîr sert hatiye, gelek herf bariyave,
nikari bûye ji Zibdanê derkev û pêş da here.
Pasê mechûr bûye, pezê xwe li Zibdanê firo
tiye, mîvandarê xwe.. Bi tacir re sehekî zozanan
ji hebûye ko bi rê da pezê wî ji guran dipa
rast.. Mîvandar, rû avetiye ser wî û jê kûci
kê wî xwestiye. Wî ji, ji ber heqê mîvaniyê fedî
kiriye û sehê xwe ê qilçiq-şin, bilind û ser
mezin, gurxenê pêşkêşî mîvandarê xwe kiriye
û vegeriyaye welêt: Erziromê..

Wê çaxê li Zibdanê rîl û deviyêن bi histiri
tiji.. hebûne, ko wargehê gelek gur û hin
tebayêن din ên kûvi bûne; û tucaran eman ne
dîdan pezê wî welati.. Lê pişî ko sehê zozanan
Kurdistanê li wir xuya dibe, gur û tebayê din
ne wêrî bûn nêzîkî pez bibin.. Sehê zozanan
xwelf li serê wan dikir...

Pişî çend salan.. sehê zoza, êdi pîr
bû bû. Carekê, di nav wan deviyan de, gur
lê dicivin û wî geleki perişan dîkin. Gava ve
digere mal, xwedî wî dibine ko laşê wî giş
birin bûye, û ji birinê wî xwîn diherike.
Xwedî pir li ber ketiye; birinê wi giredday..

Sibetir seh wenda dibe, xwedîyê wî pir
lê digere, nabîne.. dibêje qey ji ber birnêن
xwe li cîkî ketiye û miriye...

Qederê du mehan derbas dibe, xwedîyê
wî dibîne ko sehê wi ji nişka ve xuya bû.
Lê ne bi tenê; pê re du sehê din hene ko ji
wî bilintir û gir û ji wî hêj ciwantir in. Ew
ji di rengê wi de bûne: qilçiq-şin! Mîrik, pir
kefxweş dibe, heke baskên wî hebiwana ewê
ji kîfa bisfriya.. Ji mîvanê xwe re hemâ bi lez
û bez berxekî serjê dike û li ber wan datfne..

Her sê kûcik wê şevê xwe rehet dîkin.
Sibehê, sehê pîr dikeve pêşyê û her diwên ci
wan didin dû wî.. Xwedî ji dizane ko hik
metek di vî işf de heye, ew ji pê wan dikeve..

Seh berê xwe dide nava deviyan.. wargehê
guran, Cara pêşin ew bi tenê diçe nav deviyan,
her diwên ciwan xwe li paş vardiqlinin.. Vêcar
gur dajon ser sehê pîr.. Hingî, her diwên ciwan
mina birûskê xwe dirêjî ser guran dîkin. Gur
cel-pênciyek hebûn, Serekî mezin di nav wan de
dibe.. Lê seh, nemaze her diwên ciwan zora
wan dibin û guran yek bi yek dixeniqlinin.. û
heyfa sehê pîr ji wan hilfinin.. Paşê, vedigerin
mala mîrik.. xwîn, bi ser çav û guhê wan ve
diherike.. Mîrik, disa ji wan re berxekî ser
jê dike u birfînê wan derman dike. Lê mixabin,
sibehê gava xwedî ji xew radibe û li dora xwe
dinêre her sê seh ji xuya nakin.

Pişî çend salan, mîrikê erziromî û mîri
kê zebdanî hevdû li Suriyê dibinin. Zibdanî
çiroka sehê xwe, ji dostê xwe yê erziromî re
dibêje.. Erziromî ji dibêje: Belê, xebera te ye..

Seh, pîr bû bû, bi gurân nikari bû û birîndar
bû bû.. Rojekê min dî ji nişkava xuya kir,
pişî du-sê rojan ew û her du cewrên xwe
wenda bûn û pişî mehekê disa her sê ji xuya
bûn. Her du sehêن ciwan cewrên wê bûn.. Pişî
du-sê mehan ew bi xwe mir, cewrên wê man..

QEDRÎ-CAN

DESTEGAHEK JI DESTEGAHEN EMERIKANI. EV DESTEGAH JI BO HEMI HEVALBENDAN DIXEBITIN

ZIWACA KO

ŞEŞ SAETAN DOM KIR

Di vî serf de jin jî geleki bi kér tén û di her kar û wezifê de xizmetê dibinîn. Yeke emêrikani, bû bû nexwesnér û hati bû giravên Filipinê; beri ko girav bikevin destê japonan. Nexwesnérê biserhatiya xwe ji rojnemevaneke re qise kiriye û gotiye:

« Èvara roja ko em gihaşti bûn Sentenbergê reisê klubâ zabitan em ezmândi bûn şivê da ko em û zabitên kelehé hevûdîn nas bikin. Di nav wan zabitan de lyotnanek hebû, bi navê Emanoël Engel. Li rex lyotnên keçikeke çeleng û spehi rûniştî bû.

Nizanım çire çavên min, ji wi zabitî ne dibûn û gava wi jî li min dînihîrt rûyê min sor dibû û dilê min bi awaki neadef hiltavêt. Herçi keçika rex, keçika delal, min jê qet hez ne kiri bû. Ne ko bi tenê min jê hez ne dikir. Lébelé min dixwest xerabikê pê bikim. Ma çire? Pişte min zanî.

Herçi lyotnañ, min ji bona wî digot, mirov di welatê xeribiyê de ji hemşehriyên xwe ji her wexîf bêtîr hez dike. Ma ên din jî ne hemşehriyên min, ma ew jî ne emerikanî bûn. Ma keçik, ew jî ne emerikanî, ew jî ne hemşehriyên min bû?...

Qışla Emanoël nîzingî xestexana me bû. Ji lewre me hevûdîn her û her didstîn û pev re derdiketin gere û di nav daristanenî giravê de digerîyan û bi axaftinîne xweş û cazibedar me xwe ji bir dikir, me terka vê dînyayê dîda û em diçûn dînyayen xewin û xiyalan. Dengê top û tişîngan em ji wê xewinê hisyar dikirin; wî berê xwe dîda çeperan, ez diçûn xestexanê.

Japoniyan hicûma xwe ewçend şîdand kôtukesi nema dikarî bû xwe ji cihê xwe tev bide. Qederê du heftan em di vî hali de man û min û Emanoël Engel nema hevûdîn dit. Me terka keleha xwe jî da û em çûn girava Batanê. Min dikir ne dikir saxlûxa Emonoël hîlnetanî. Lé xiyalâ wî terka min ne dida. Bi sev bi roj, gava min nexwesnérê xwe derman dikirin, ew her bi min re bû.

Min ji xwe dipirsî, gelo rojekê ezê wî bibînim. Xwedê bi me re rast hilani. Emanoël digel betariya xwe hati bû nîzingî xestexana ko ez lê bûm û sâxlüxa minhilani bu. Rojekê ji nişkekê ve min Emanoêlê xwe li ber deriyê xestexana xwe dit. Ma Xwedê, ji vê hevdûditinê meztir ci dikarî bû bidit min. Ji nû ve, li serê du sê rojan carekê be ji, me hevûdîn didit û ji yek piyanê û dilop dilop me şeraba evinê vedixwar. Lé héj qanûn û şerîtet em bi hev ve girênedâ bûn. Me gerara ziwacê da û me daxwaza xwe gote keşan.

Li 9ê Sibatê di réleke Batanê de mehira me birîn. Hecko me xwe ji mintiqâ êgîr dûr xisti bû. Digel vê hindê carina obusekê sax û qîqîlên duran dişkînand, sîngâ erde diqelaşt û di nav axê de li yeki rihber digeriya.

Bük û zava qederê ses saetan em li cem hev man. Ser ji nû ve xurt bû û min nema mîrê xwe dit. Min hero çavên xwe li listeyen fermandariyê digerand. Rojekê min di listekê de navê mîrê xwe dit. Li rex navê mîrê min ev gotin hebû « windabûyi » Li ser vê yekê li deftera xestaxanê û li rex navê min ji nîv-sandin: « Nêxwesnêra bi ».

Lé dilê min ji min re dibêje ko Emanoël winda ne bûye û rojekê ezê mîrê xwe peydâ bikim ». CEMÎLÊ TACO

ORDIWA İSVĒÇİ

DI DEŞTÊN ÜKRANYAYË DE

Beriya niho ji li Ukranyayê şerine mezin çebûne û di reya Moskoye de ordûne mezin şikestine. Şerê ko em fro dikan qala wî bikin di sala 1709an û di wextê çarê rûsi Pêtroyê mezin de çebûye. Neyarê Pêtro, qralê İsvêçê Şarlê 12an bû. Pêtroyê mezin ji aksî di hundir de xelk û welatê xwe ê bişündemayî ber bi, pêş dibir û ji aliyê din tixübén kişwêrê xwe saz dikir.

Ji úrisan re di behira Baltiqê de benderek diviya bû. Ji ber ko erdê welatê úris ne digi-haşte wê behirê. Peravên wê behirê di desten İsvêçiyâ de bûn û hingê İsvêç û Norvêy yek dewlet bûn û İsvêç xurt bû.

Pêtroyê mezin ji Şarlê 12an bendera Norvayê an bendereke din xwesti bû. Qralê İsvêçê è ciwan Şarlê 12an qima xwe pê ne anî û ajote ser Pêtroyê mezin.

Di sala 1709an û di Norvayê de eskerên İsvêçî ên birçi û qefîlî barê xwe li barê úrisan dan û ew skênanandin û bi sün de avêtin.

Lê Şarlê 12an li súna ko bide pey eskerên rûsi ên şikesti berê xwe dide Polonyayê û wê safi dike. Di vê navê de çarê úrisan ordiwa xwe ji nû ve saz dike û li héviya dijminê xwe dimîne.

Şarl di ser çemê Vîstûl è cemidî re derbas dibe û dide pey Pêtro. Xelkê ko ji vewîniyên Pêtro ne razi bûn dikevin ordiwa Şarl^ü*ordiwa İsvêçî bi vî awayî xurtir dibe. Şarl dixwaze berê xwe bide Moskoyê. Lê li ser şîretên nedîmên xwe li Mohîlêvê disekine û berê xwe dide Ükranyayê. Plana şarl ev e: di Ükranyayê de giraniya ordiwa rûsi mehiw kirin û úris bi vî awayî mechûri teslînê kirin.

DI PESİFİKË DE KREWZOREKE EMERIKANI E BİRİNDAR

Zivistana wê salê nemaze xurt bû. Teyrên ko di ezmanan de difirin ji xurtiya sermayê diqefîln, dimirin û dikerin erdê. Ordiba İsvêç ji sermê û ji nézan pérîsan e. Eskeren İsvêç di nav berfê de koxikkine xwe çedikin. Lé işe wan zehmet e.

Şarl cavşin xwe berdide bajarê Potlavayê. Hingê Poltave keleheke piçuk bû; 8000 eskeren rûsi tê de hebûn. Şarl bi 18000 eskeren xwe û bi 15000 qezاقan li Poltavayê wer têt. Eskeren Potlavayê heta hatina piştîmîrên xwe li ber İsvêçiyân disekekinin û terka keleha xwe nadin. İsvêçî perfisan in.

Di vê navê de Pêtro digel 70 000 esker û topçiyên xwe digehe qada şer.. Úris bi rê ve li karwananen İsvêçiyân dixin û nan û cebir-xaneyen wan dibil.

Şarl mir û mîrekfî qenc û çavşor e. Rexma her tişti xwe nadî pas. Li 8e Tîrmehê çarê úrisan eskeren xwe dixe nizama cengê û ji kemînê derdikeye. 25000 esker û çar topên hesin amadeyi hicümê ne. Úris agir dikan. Şarl f birindar li ser darubestekêye. Ji darubestekê emirê xwe dide û siwarên wî radibin hicümê. Serekf no ye. Di bin fermandarê rûsi Mençikof de sê hesp têne kuştin. Siwarên İsvêçî sefa úrisan diqelêşinîn û wan ji hev de dixin.

Lê Pêtro dertet pêşîya siwarên xwe ên perîşanbûyi, nav dide wan, wan dide hev û sefa xwe ji nû ve saz dike û berdide ser İsvêçiyân.

Topên Pêtro ji agir vedimizin ser eskeren Şarl. İsvêçî nema dikarin. Ji milê din Pêtro bi birek siwaran re Mençikof dişne pişta xetên dijmin. Cebirxa neyên İsvêçiyân ne mane. Digel vê hindê İsvêç ji nû ve xwe pêk dişnin û berdinidin úrisan. Úris li ber disekinin.

Pêtro dixwaze dijminê xwe yekar ji dest-hilanînê hêxê. Çar, eskeren xwe radike ber-hicümê. İsvêçî dişkên, Mençikof dide pey û wan tajo heta Dinyêpr. Şarl ji nû ve birindar dibe; li çem dibore û digehe Oçekovê. İsvêçî şikestine, Pêtro mizefer e.

Wê évarê, Pêtro généralen İsvêçî yên ko hêşîr ketine destê úrisan diezimine şîvê û sûrên wan bi sün de vedigerine.

Dîsa wê évarê Pêtro ji peyakî xwe re mektûhek dînîvisine û tê de dibêje: « Bi emir û arikariya Xwedê me kevirê Pêtrogradê ê pêşin danî ».

Pêtro digehe peravên behira Baltiqê û lê bajareki nû ava dike û navê xwe lê dike. Di wextê çaran de ew bajar, Pêtrograd, payitxetê úrisan bû. Pişti bolshevîkiyê Lénin payitxet gu-haste Moskoyê û Pêtrograd bû Leningrad.

DI NAV

MIROVÊN İNSANXWER DE

Cawîseki ewistrali, bi navê Biter Bob, di Bwaderkenarê de û digel emêrikanîyan şerê japonan kiriye û ketiye nav mirovên ko goşte însen dixwin. Wî çawişti biserhatiya xwe qise kiriye û gotiye:

« Piştî ko me balasirgeha Henderson bi şûn de vegerand fermandariyê qerara xwe da ko çarnikarêن balasirgehê ji dijmin paqî bike. Bi rasti japoniyan piştî ko terka balasirgehê da bûn bi misfrizeyine piçûk di dora balasirgehê de asê bû bûn. Fermandariyê em bi kewteyine xweser lêk vekirine û em şandine pey dijmin.

Min, digel kewteyê xwe berê xwe da bû bakur. Bi sev, di heyveronekê de, me dirêji dijmin kir. Dijmin beriya érisê li me hisyar bû bû û li benda me dima: Japoniyan piştî ko çend tising berdane me, xwe dan paş; me da pey hetanî ko dinya li me bû zelal. Me li dora xwe nihert, em keti bûn rèleke de; rèlek ji wan rôlén bê pivan û bê dawi.

Min dikir ez kewteyê xwe bi şûn de vege-
rînim û berê wi bidim balasirgehê. Lé hevalên

min qîma xwe pê ne anin. Bi vê rêvécûnê, bi rêvécûna di rêke nenas de këfxwes dibûn. Më reya xwe winda kiri bû û japoni ji peyda ne kiri bûn. Me berê xwe ji hindavekê dida hindaveke din, bêl ko em bizanin em li kû derê ne. Me dida şiverékê, bi hêviya ko em jî rîlê derkevin û xwe bigehînin cadê. Lé gava rîl diqediya çem an goltikek derdiket pêşîya me û em bi şûn de vedigerîyan.

Bi vî aways rojêne dido û me tu sopa japoniyan hilnanî û me reya xwe ji winda kir. Bi imida ko em dijmin bi cihê xwe bihe-
sinin me çend derb berdan hewayê. Lé bê fêde; japoniyan xuya ne kir.

Em westiya bûn. Me xwe da şikeftekê. Ji hevalên me Gloc û Frott li ber dêri man û nobet digirtin. Herçîez û hevalên xwe em hemi di xeweke giran re çû bûn.

Şev çû bû nivê sevê. Em bi teqîna bi du derbêni tiflungan hisyar bûn û me berê xwe da dêri. Me bawer dikir ko vê carê me japoni peyda kiri bûn. Glaç û Frott jê ve dihatin û tiştek bi erdê re kaş dikirin. Gava me nizingt li wan kir me dit ko ew tiş meymûneki fêris e. Her diwan digot:

— Me got yekî japoni ye û
di nav çiqilên daran re li mî
temasa dike. Di tariya sevê de
çavén wî ji diçirisin.

Em tev de kenîyan û ne-
ma nivistin. Bi şefeqê ve me
terka şikeftê da û me dest bi
işe xwe kir. Em li japoniyan
digerîyan.

Rojêne dido û şikeftekê
em rastî peyakî giravê hatin. Me pê re bi işaretan xebér da.
Mêrik digote me ko di mintiqâ
ko em lê bûn de peyayên însan-
xwer hene û pêşîya me bi
ava gol û çeman girtî ye û ji
me re çêtir e ko em vegeerin
batasirgeha Henderson. Lé
hevalên min qîma xwe bi gotinîn
mérîk ne tanin, pê didan
erdê û dixwestin sopa japoniyan
peyda bikin.

Li roja şesan zadê me
xelas bû. Lé em li ber ne
diketin. Ji ber kô cihê ko em
lê bûn ji darén bişfîk û tey-
ran tijl bû. Herçî av, ji xwe
gelek caran em di nav avê de
diçûn. Bi tenê tayê em diêşan-
din. Şes ji hevalên me pê ketin.

PERWANA VEPOREKE BARKÊS

Tayê ewçend hikim li wan kiri bû ko ewan nema dikari bimeşin. Gava me dit ko jiyinga hevalên me di talûkê de ye me qerara vegerê da. Lê edi reya vegerê ji bi dest ne diket.

Me bi dor nexweşen xwe hildigirtin û em li reya vegarê digeriyan. Rojekê, ji nîşkekê ve di nav daran re çend peyayêñ rût û tazi li me der bûn. Bê şik peyayêñ insanxwer ew bi xwe bûn. Porêñ wan gjigji, çavêñ wan wek rejuya reş ya ko hêj nû agir pê ketiye çıkış vedimistin. Bi kenine xebis dikenin û li me dînihêrtin. Niyeta wan di kenê wan de xuya dikir. Me xwe da ber taldan û me agir kir. Me dido ji wan kuştin û ên mayin baz dan. Bivê nevê xelkê wan ewê li me bigeriyane û bixwestana ko heyfa peyayêñ xwe ji me hilinin. Ji lewra me berê xwe ji hindava ko peyayêñ

insanxwer jê xuya kiri bûn, bada û me qesta hindaveke din kir. Me dixwest em ji wan bi dûr bikevin.

Şev û rojekê em bi rê ve çan. Lê taqet di me de ne ma bû. Em hineki rûniştin û me fêkiyin dane hev. Di vê navê de kêtovroşkekê ji ber me baz da. Hevaleki me da pey. Pişti niv saetê hevalê me bi rûyeki bi ken vegeriya, mizgini da me û got: Me rûl xelas kirine; pêşîya me deşt e.

Me xwe ji cihê xwe tev ne da û şeva xwe lê derbas kir. Bi spêde ve em bi rê ketin û gihaştin deşte. Deşteke bê xêr, ne dar ne ji şinahi lê hene. Rojê pê de em bi rê ve çan. Li me bû şev; seveke sehrawi, serma, seqem. Tu ardû bi dest ne ket. Fékiyên ko me ji rûlê bi xwe re ani bûn me ew ji xwarin.

Sibetirê em li xwe heyirî man. Hin hevalên me digot, emê di vê deşte de ji tihiyan û ji birçinan bimirin. Hinîn din digot heye ko rê li pêsiya me ye. Herçi ez, min nema dikari bû ez qerarekê bidim. Em di vê ştexaliyê de bûn ko di ser me re balafîrek derhas bû. Me stérkên wê dftin; balafireke emêrikanî. Me desfîmâlén xwe li ba kirin û işaret dan balafirê. Balafir çond caran di ser me re geriya û ji me re kaxezek avêt.

Balafirvanan di kaxezê de digot, me hon ditine lê dîvet em vegerin wargehê xwe. Emê ji we re balafirine dinbijşinin.

Pişti du saelan deh balafirên emêrikanî hattin û em vegerandin balafirgeha Henderson. Me ji balafirvanan zanî ko japonî ji me bi tenê heşt kilomêtiran dûr bûne.

HESENÊ MISTÊ

DESTEGAHEKE ZENCÎREN TANGAN

CIVATA BÊDENG

Di heyamên berê de pergala Ecemistanê ji hin büyerên derive û ji bêtевdiriya hundir pergala wan hinek ji hev keti bû. Ji bo danîna awa û bingehekî zanîstî hin xorîen xwende û welatparêz diva bû. Bi vê hêncetê çirûskêñ jîriyê di çavên hin xwendeyêwan de birûsk da û li bajarê Hemdanê civatek, bi navê «civata bêdeng» saz kîrin. Pronivisa civatê bi kurfi ev bû:

Civat ji sê degan teva di-be. Libat sedin; ne kêm ne ji zêde. Awayê xebatê: Piñ bifîkirin û hindik binivisin. Peyiv yekcar hindik.

Armanca civatê bi dengêki bilind di rohêlat de bilav bû. Heçi pispor û welatparêz ber bi vê bilinghê ve dibeziyan. Her kesi dixwêst ko bi têkîiya vê civatê bextiyar bibe. Yek bi navê bijîskê Zib berî ko xwe bigine civatê reşbelekek ji wan re şand ko min ji bikin libatekî civatê.

Heya reşbelek giha wan libat timam bûn. Zib qesta Hemdanê kir û çû. Gava gihişte wir bergîfteki (istigbal) mezin jê re girtin û paşê derbasî civinê bûn. Gava rûniştin libat, serek tev de ji Zib fehîdkar bûn. Çawa bersefa wi bi neqebulkirinê bidin.

Serek hinek bîkiri û digel libatan çû mezeleke din, cihê şewrê, da ko bi ci awayi

bidin rûyê xwe û bersefa Zib bê dilmayîn bidiu. Serek gote libatan:

— Zib xwende û zanakî zor e. Taseke tije av bibin ko dilopek bikev-e wê birije û dayfînin ser masa ko li ber Zib e. Ewê bizane ko cihê libatan ne maye. Wek serek got kîrin; tasa tije ev anîn danîn ber Zib. Zib lê nérî û tavil té derxist û çavên xwe li erdê gerand. Pelek ji kuflîkên sor li erdê dit û ew rakişê

jor de, danî ser ava tasê de. Yanî da zañîn ko bi min civat xerab nabe herweki bi pelê gulê av ne rijîya. Civatê mana qenc seh ne kir. Li ser kaxezekê hejmara « 100 » û nîvisandin û dan destê Zib. Zib ji rabû li alîyê hejmare & çepê sıfîrek danî « 0100 » yanî bi min jmara we zêde nabe. Zib xwe sıfîr hesibandi bû.

Gava civatê ev dilpaqîjî û nefspîçûkî li ba Zib dit bi hêstîrén şahiye girîyan û rabûn ew sıfîr ji alîyê çepê guhastin alîyê rastê « 1000 ». Yanî Zib bi « 900 » f

hejmartin û xistin civata xwe.

Divêt em xwe sıfîr bijmîrinin da ko para me bigîhê hezarî. Heke ji berê de me xwe hezar danf emê vegeerin deqa vala. Ji xwe ne ji ber vê yekê ye ko em xwe nakin nefer û çavên me tev de ëi şerkaniye de ye.

Amûde: 2/4/1943

HESEN HIŞYAR

BERGEHEK JI BIXÊRIYÊN FABRÎKEYÊN INGILÎSTANÊ

Kiriyariva Ronahiyê : 500 qirûşen sûri.

Xwedî û gerinende, berpirsiyar : Mir Celadet Ali Bedî-Xan . Sam-Sûriye
Directeur Propriétaire : Emir Djéladet Aali Bedir-Khan. Damas-Syrie